

Warszawa, 26.10.2017 r.

SPRAWA ZHANARY AKHMETOVEJ: UKRAINA ZNÓW POMAGA AUTORYTARNEMU REŻIMOWI W POJMANIU OPOZYCYJNEGO DZIENNIKARZA

Kazachstan wystawił list gończy za dziennikarką Zhanarą Akhmetovą na podstawie już uprawomocnionego wyroku sądowego, co według adwokatów jest niezgodne z prawem. Ukraińska służba migracyjna odmówiła udzielenia Akhmetovej azylu. Jednakże dziennikarka nie została o tym poinformowana, w związku z czym nie mogła złożyć odwołania. Natychmiast po tym została zatrzymana z rażącym naruszeniem ukraińskiego ustawodawstwa i aresztowana na 18 dni. Podczas procesu wyszły na jaw fakty, które mogą świadczyć o współpracy pomiędzy ukraińskimi i kazachstańskimi służbami specjalnymi w celu ekstradycji Akhmetovej.

W ciągu ostatniego miesiąca jest to już trzeci przypadek zatrzymania dziennikarza w Ukrainie w wyniku nadużycia systemu Interpolu przez autorytarne państwa Azji Środkowej. Ukraina potwierdza swoją reputację kraju niebezpiecznego dla uchodźców i osób ubiegających się o azyl.

Zhanara Akhmetova (używa pseudonimów dziennikarskich „Zhanara Akhmet” i „Zhanna Bota”) jest kazachstańską dziennikarką i działaczką opozycyjną. W marcu 2017 r. przyjechała do Ukrainy i złożyła wniosek o nadanie jej statusu uchodźcy.

ZATRZYMANIE AKHMETOVEJ ZOSTAŁO PRZEPROWADZONE PRZEZ NIEZNANE OSOBY, KTÓRE ZASTOSOWAŁY SIĘ WOBEC DZIENNIKARKI

W dniu 21.10.2017 r., w sobotę o godz. 18.15 dwie nieznane osoby w ubraniach cywilnych podstępem zmusiły Zhanarę Akhmetovą do opuszczenia mieszkania, a następnie zatrzymały ją na korytarzu. Przedstawili się jako funkcjonariusze policji ukraińskiej, lecz nie okazali żadnych dokumentów. Nie pozwolili Akhmetovej wrócić do mieszkania.

Według Akhmetovej, chciała ona zadzwonić, lecz jedna z tych osób w ubraniach cywilnych (później przedstawił się jako „Aleksander Ositenko”) chwyciła ją za rękę i próbowała odebrać jej telefon.¹ Na lewym ramieniu Akhmetovej pojawiły się krwinki, a rękaw ubrania był rozdarty. Obrażenia ciała zostały zanotowane przez lekarzy szpitala rejonowego.

Akhmetova opisała ten incydent jako próbę porwania, zorganizowaną przez kazachstańskie służby specjalne. Wezwała ona policję patrolową, po przybyciu której, według adwokatów, dwie nieznane osoby w cywilnych ubraniach zniknęły.

Od godz. 18:15 do 21:30 Akhmetovą wraz ze jej 9-letnim synem przetrzymywano na korytarzu. Akhmetova została poinformowana, że jest poszukiwana przez Interpol na wniosek Kazachstanu, lecz nie przedstawiono jej żadnych dokumentów potwierdzających ten fakt. O godz. 22:00 została ona zabrana na posterunek policji. Dopiero o godz. 00:16 od ukraińskiego biura Interpolu przyszło faxem potwierdzenie o tym, że Akhmetova jest osobą poszukiwaną. Tak więc, jak podkreślają adwokaci, od

¹ W związku z tym faktem Zhanara Akhmetova zażądała wszczęcia postępowania karnego przeciwko Aleksandrowi Ositenko.

godz. 18:15 do 00:16 Akhmetova była **przetrzymana bez żadnych podstaw w postaci wydanych dokumentów**.

MOŻLIWA NIELEGALNA WSPÓŁPRACA ORGANÓW ŚCIGANIA KAZACHSTANU I UKRAINY W SPRAWIE AKHMETOVEJ

W dniu 17.08.2017 r. Prokuratura Generalna Kazachstanu przesłała do Prokuratury Generalnej Ukrainy wnioski o ekstradycję Akhmetovej, w której napisano: „*Według dostępnych informacji, ustalono, iż Akhmetova Zh. B. przebywa na terenie Ukrainy, zamieszkuje pod adresem: m. Kijów ul. Teodora Dreisera 11a*”. Może to świadczyć o **przeprowadzeniu przez kazachstańskie służby specjalne działań operacyjnych na terenie Ukrainy**. Jednocześnie prokuratura ukraińska nie zwróciła się do SBU zapytaniem, w jaki sposób Kazachstan zdobył informacje, które leżą w gestii władz ukraińskich.

W dniu 24.10.2017 r., w trakcie rozpatrywania wniosku o zastosowanie aresztu ekstradycyjnego prokurator przedstawił sądowi decyzję służby migracyjnej z dnia 18.10.2017 r. o odmowie udzielenia azylu Akhmetovej. **Ani Akhmetova, ani jej prawnicy nie wiedzieli nic o tej decyzji**. Sąd powołał się na ten dokument, mimo że prokurator przedstawił jedynie niewiarygodną kopię niskiej jakości. Ponadto adwokaci zastanawiają się, **w jaki sposób decyzja służby migracyjnej mogła trafić do rąk prokuratora**, który nie jest stroną w sprawie o udzielenie azylu.

Warto zauważyć, że w dniu 18.10.2017 r. wydano decyzję o odmowie udzielenia azylu, a trzy dni później dwie nieznane osoby przysły, aby zatrzymać Akhmetovą. Istnieją obawy, że **osoby te mogły już wiedzieć o decyzji służby migracyjnej**. Akhmetova podejrzewa, że byli to przedstawiciele służb specjalnych. Według Akhmetovej, na terenie Ukrainy wielokrotnie zauważała, że jest śledzona zarówno ona, jak i jej syn.

POSZUKIWANIE LISTEM GOŃCZYM NA PODSTAWIE ZARZUTÓW O „POPEŁNIENIE OSZUSTWA” JEST NIEZGODNE Z PRAWEM, PONIEWAŻ W TEJ SPRAWIE ZAPADŁ JUŻ WYROK SĄDU

Kazachstan wydał list gończy za Akhmetovą pod zarzutem „popętnienia oszustwa” w latach 2005-2008. Została oskarżona o to, że rzekomo nie wypełniła swoich zobowiązań w związku z zakupem nieruchomości i zwrotem długu. Jednak w tym postępowaniu karnym Akhmetova **została już skazana**. W dniu 24.11.2009 r. kazachstański sąd skazał ją na 7 lat pozbawienia wolności. Wykonanie wyroku zostało odroczone, dopóki dziecko nie osiągnie wieku 14 lat (tj. do dnia 05.11.2021 r.).

Adwokat Vladislav Grishchenko podkreśla, że jeśli władze poszukują osoby w celu odbycia kary pozbawienia wolności na podstawie wyroku, to w tym celu **należy wszcząć nowe postępowanie karne pod zarzutem niewykonania wyroku**. Nie zrobiono tego w odniesieniu do Akhmetovej, dlatego też wydanie listu gończego za nią było niezgodne z prawem.

Ponadto w grudniu 2016 r. w Kazachstanie ogłoszono amnestię², na podstawie której, jak uważa kazachstański adwokat Serik Aitbajev, Akhmetova powinna zostać zwolniona z odbywania kary.

Po tym, jak Akhmetova wyjechała do Ukrainy, w dniu 29.06.2017 r. sąd kazachstański odwołał odroczenie w wykonaniu wyroku przeciwko niej. W dniu **03.10.2017 r.** na wniosek Kazachstanu zostało wydane „czerwone powiadomienie” Interpolu.

Proces sądowy dotyczący wyboru środka zapobiegawczego wobec Akhmetovej rozpoczął się 23.10.2017 r. Jednakże dopiero wieczorem następnego dnia prokurator przekazał sądowi pełny pakiet dokumentów ekstradycyjnych. Z nieznanych przyczyn na proces przybyli funkcjonariusze sił specjalnych

² https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31708720

w maskach.³ W dniu 24.10.2017 r. późnym wieczorem sędzia podjęła decyzję o **aresztowaniu Akhmetovej na 18 dni**. Na znak protestu Akhmetova ogłosiła strajk głodowy. 9-letnie dziecko Akhmetovej nadal mieszka u jej przyjaciół.

PRZEŚLADOWANIE AKHMETOVEJ W KAZACHSTANIE

Sądząc po naruszeniach popełnionych w trakcie zatrzymania i możliwym zaangażowaniu służb specjalnych w ten proces, prawdziwym powodem, dla którego za Akhmetovą wydano list gończy, może być zemsta za jej działalność dziennikarską i opozycyjną.

Akhmetova pisała artykuły dla kazachstańskiej gazety opozycyjnej „**Trybuna**” [ros. «Трибуна»]. Gazeta przestała być wydawana po 07.09.2017 r., kiedy to sąd skazał redaktora naczelnego gazety, Zhanbolata Mamaia na 3 lata ograniczenia wolności i 3 lata zakazu prowadzenia działalności dziennikarskiej. Władze Kazachstanu oskarżyły redaktora naczelnego o uzyskanie sponsoringu od kazachstańskiego polityka opozycyjnego Mukhtara Ablyazova i określili tę pomoc finansową jako „pranie brudnych pieniędzy”. Organizacje praw człowieka oświadczyły, że wyrok sądu ma wyraźny charakter polityczny.

Ponadto Zhanara Akhmetova jest członkiem „Demokratycznego wyboru Kazachstanu”, ruchu opozycyjnego, którego działalność rozpoczął **polityk opozycyjny Mukhtar Ablyazov**. Kazachstańskie media pro-rządowe nazywają Akhmetovą „współsprawczynią” i „pomocnicą” Ablyazova, co może wskazywać na prawdziwe motywy jej ścigania karnego.⁴

W styczniu i lutym 2017 r. Akhmetova została dwukrotnie zatrzymana i skazana na kary administracyjne za „publikowanie na Facebooku wezwań do uczestnictwa w nieusankcjonowanym wiecu”. Jednocześnie w lutym, jak twierdzi Akhmetova, policjanci siłą odebrali jej telefon i sami napisali wezwanie do uczestnictwa w wiecu.

W dniu 09.03.2017 r. do domu Akhmetovej przyszło kilku funkcjonariuszy organów ścigania i poinformowało ją, że jest ona oskarżona o złamanie przepisów ruchu drogowego podczas przechodzenia przez ulicę. W dniu 13.03.2017 r. zostało wszczęte stosowne postępowanie administracyjne. Moment przejścia przez ulicę w niedozwolonym miejscu rzekomo został nagrany na wideo przez nieznaną osobę, co może wskazywać na potajemne śledzenie Akhmetovej.

W dniu 11.03.2017 r. Akhmetovą doprowadzono na posterunek policji. Śledczy poinformował ją, że od 2013 roku jest uczestnikiem postępowania karnego i rzekomo została wezwana na przesłuchanie w charakterze świadka. Ponadto dokumenty ekstradycyjne wskazują, że po wyjeździe Akhmetovej do Ukrainy władze Kazachstanu przedstawiły jej zarzuty karne „nielegalnego przekroczenia granicy” (art. 392 KK Republiki Kazachstanu).

UKRAINA POMAGA REŻIMOM AUTORYTARNYM W ŚCIGANIU OPONENTÓW POLITYCZNYCH, UCHODźCÓW I OSÓB UBIEGAJĄCYCH SIĘ O AZYL

Sprawa Zhanary Akhmetovej stała się kolejnym alarmującym przykładem współpracy Ukrainy z państwami autorytarnymi w zakresie realizacji ścigania karnego na tle politycznym.⁵

Władze ukraińskie współpracują z Kazachstanem, usiłując doprowadzić do ekstradycji kazachstańskiego polityka opozycyjnego **Mukhtara Ablyazova i jego współpracowników** pod zarzutem „defraudacji środków finansowych Banku BTA”. W dniu 09.12.2016 r. **Rada Stanu Francji** odmówiła ekstradycji Ablyazova, uznając jego sprawę za umotywowaną politycznie, a także podkreśliła, że Kazachstan

³ <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2263344587025134&set=a.612057168820559.154167.100000488454727&type=3&theater>

⁴ <https://www.zakon.kz/4884887-v-mvd-rk-prokommentirovali-zaderzhanie.html> ; <https://www.nur.kz/1654926-podruchnuyu-ablyazova-arestovala-nacio.html>

⁵ <http://ru.odfoundation.eu/a/7977,otchet-ukraina-pomogaet-postsovetskim-gosudarstvam-presledovat-politicheskikh-opponentov-i-bezhencev>

wywierał presję na władze ukraińskie i rosyjskie, żądając od nich wysłania wniosków o ekstradycję.⁶ Interpol usunął z listy osób ściganych Abylazova i kilku jego współpracowników.⁷ Państwa UE **odmówiły Ukrainie ekstradycji** kilku osób⁸, które są oskarżone w sprawie przeciwko Abylazowowi.⁹

W dniu 20.09.2017 r. na lotnisku „Kijów” ukraińscy funkcjonariusze straży granicznej zatrzymali uzbeckiego dziennikarza **Narzullo Okhunzhonova**, który był poszukiwany przez Interpol na wniosek Uzbekistanu. Wraz z rodziną przybył on do Ukrainy z Turcji i złożył wniosek o azyl polityczny. W dniu 25.09.2017 r. sąd ukraiński aresztował go na 40 dni. Organizacje zajmujące się prawami człowieka nagłośniły tę sprawę, po czym w dniu 18.10.2017 r. Okhunzhonov został zwolniony z aresztu.

W dniu 10.10.2017 r. na lotnisku „Boryspol” został zatrzymany azerbejdżański dziennikarz opozycyjny **Fikret Huseynov**, który był poszukiwany przez Interpol na wniosek Azerbejdżanu.¹⁰ Otrzymał on azyl polityczny i obywatelstwo w Holandii. W dniu 17.10.2017 r. sąd ukraiński aresztował go na 18 dni.

Szerokim echem odbiło się zatrzymanie w Ukrainie w połowie 2016 r. azerbejdżańskiego obrońcy praw człowieka, **Alovsata Aliyeva**, któremu przyznano azyl w Niemczech. Był on zmuszony spędzić około 20 dni w areszcie śledczym i dopiero interwencja niemieckich dyplomatów uratowała go przed ekstradycją do Azerbejdżanu. Ponadto we wrześniu 2016 r. funkcjonariusze SBU uprowadzili z biura służby migracyjnej i przymusowo wysłali do Rosji **Aminat Babayevą**, która ubiegała się o azyl w Ukrainie.

Przebywanie w Ukrainie jest szczególnie niebezpieczne dla uchodźców (w tym dziennikarzy i działaczy na rzecz praw człowieka) z krajów byłego Związku Radzieckiego, z którymi ukraińskie organy ścigania ściśle współpracują. Pomoc autorytarnemu reżimowi Kazachstanu, najbliższemu sojusznikowi Rosji, dyskredytuje ukraińskie organy ścigania. We współczesnym Kazachstanie aktywiści i dziennikarze są skazywani na kary pozbawienia wolności za działalność obywatelską i związkową, za udział w pokojowych wiecach, a także za zamieszczanie publikacji i udostępnienia publikacji w sieciach społecznościowych.¹¹

Służba migracyjna Ukrainy systematycznie i niezasadnie odmawia udzielenia azylu lub ochrony uzupełniającej uchodźcom z państw autorytarnych. Jednocześnie w większości przypadków nie są brane pod uwagę prowadzone przeciwko osobom ubiegającym się o azyl umotywowanych politycznie postępowań karnych czy administracyjnych, ich działalność opozycyjna i systematyczne naruszanie praw człowieka w ich kraju pochodzenia.

Na przykład po wybuchu rosyjsko-ukraińskiego konfliktu zbrojnego dziesiątki obywateli rosyjskich, którzy nie zgadzają się z polityką reżimu Putina, przenieśli się do Ukrainy i złożyli wnioski o azyl, jednak systematycznie otrzymują odmowę.¹² Jednocześnie, w grudniu 2016 r. Służba migracyjna bezzwłocznie nadała obywatelstwo ukraińskie posłowi do parlamentu Rosji, Denisowi Voronenkovowi, który poparł aneksję Półwyspu Krymskiego.¹³ **Świadczy to o istnieniu w Ukrainie nieprzejrzystego i selektywnego podejścia do zapewniania ochrony obcym obywatelom.**

Fundacja Otwarty Dialog niniejszym wzywa władze ukraińskie do zwolnienia Zhanary Akhmetovej z aresztu i do odmowy Kazachstanowi jej ekstradycji. Ponadto Akhmetova zamierza odwołać się od odmowy udzielenia jej azylu. Ekstradycja nie jest możliwa, dopóki nie zakończy się procedura odwoławcza. Sprawa Akhmetovej nosi znamiona represji politycznej. Konwencja dotycząca statusu

⁶ <http://www.conseil-etat.fr/Actualites/Communiqués/Decision-d-extradition>

⁷ Muratbek Ketebayev, Alexander Pavlov, Tatiana Paraskevich.

⁸ Igor Kononko, Roman Solodchenko, Tatiana Paraskevich, Syrym Shalabayev.

⁹ http://ru.odfoundation.eu/a/8094_otchet-kazahstan-presleduet-byvshih-top-menedzherov-bta-banka-chtoby-poluchit-pokazaniya-protiv-muhtara-ablyazova

¹⁰ <http://khpg.org/en/index.php?id=1508061724>

¹¹ http://en.odfoundation.eu/a/8423_the-list-of-kazakhstan-political-prisoners-and-persons-subjected-to-politically-motivated-prosecution-by-kazakhstan

¹² http://ru.odfoundation.eu/a/7977_otchet-ukraina-pomogaet-postsovetskim-gosudarstvam-presledovat-politicheskikh-opponentov-i-bezhencev

¹³ <http://nv.ua/ukr/ukraine/events/stalo-vidomo-jak-eks-deputat-derzhdumi-voronenkov-otrimav-ukrajinske-gromadjanstvo-652678.html>

uchodźców i Europejska konwencja o ekstradycji zakazują ekstradycji osób w przypadku, jeśli zarzuty zostały przedstawione na tle politycznym.

Zwracamy się również do Parlamentu Europejskiego, ZPRE, ZP OBWE, ONZ i rządów państw demokratycznych o wywieranie nacisku na władze ukraińskie, by położyły kres współpracy z autorytarnymi reżimami prześladującymi przeciwników politycznych.

W celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji, prosimy o kontakt:

Igor Savchenko – igor.savchenko@odfoundation.eu

Andriy Osavoliyk – andriy.osavoliyk@odfoundation.eu

Lyudmyla Kozlovska – lyudmylakozylovska@odfoundation.eu